

nino litteris conscriptum; nomen enim eorum erat Jehosua, Christi autem Jesua, quod neque est idem, neque eandem habet interpretationem. Nam *Jehosua* significat *Deus salvabit*, seu *Deus salvat*; *Jesua* vero (ut dictum est) significat *Salvatorem*. Sed majorem fidem existimo adhibendam esse antiquis Patribus, et in linguarum cognitione peritissimis, qui docuerunt nomen hoc quoad materialem litterarum sonum multis antea fuisse impositum, quanquam vis et efficacia illius nominis nova et singularis fuerit in Christo: *Ipse enim solus* (ut Cyril. Hieros. supra dixit) *Jesua appellatur vero nomine, a salutari medicina habens appellationem*. Propter quod excellentiores viri, quibus hoc nomen prius impositum est, typi ac figuræ Christi extitisse censentur. Quod abunde probat locus ille Zachar. 3: *Ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum*. Quo loco, verum ac proprium Jesu nomen positum esse, omnes Patres docuerunt, adeo ut quidam eorum de solo Christo verba illa ad litteram interpretentur, ut Tertul., l. contra Judæos, c. ult., ubi inquit delineatum esse ibi summum Christum sacerdotem, et in persona sua, et in ipsius nominis sacramento. Idem Lactan., l. 4, c. 14; Origen., hom. 9 in Levit.; Ambros., l. 3 de Fide, c. 4. Alii vero, licet in sensu historico de Jesu filio Josedech interpretentur, allegorice tamen intelligi de Christo non negant, et omnes consentiunt typum fuisse ob similitudinem nominis, officii, etc., ut late eo loco Hieronymus tractat; et Euseb., 4 l. de Demonst. Evang., cap. 29, ubi sic inquit: *Magnus sacerdos, qui dicitur Jesus, apertissimam imaginem et notam evidentissimam servare mihi videtur Salvatoris nostri Jesu Christi, quando et illius nomine decoratur, et populi de Babylone redeuntis, qui captivus illic fuerat, ductor existit*. Eadem est sententia August., 12 cont. Faust., cap. 36; Theodoret, et aliorum interpretum Zach. 3. Deinde, quod Josue eodem nomine in Christi figuram donatus fuerit, sæpius testatur Justin. Martyr, in dial. contra Tryphonem, ubi inter alia considerat, Moysen, cum Josue mitteret in terram promissionis, illi nomen mutasse; et ablato nomine Auses, vel Oseæ, Jesum vocasse, quoniam introducturus erat populum in eam, ut sicut in hoc munere, ita et in nomine typum Christi gereret. Et idem sensit Tertullianus, lib. contra Judæos, c. 9, et l. 3 contra Marcionem, c. 16; et August., lib. 16 cont. Faustum, c. 18 et sequentibus; et lib. 2 Quæstionum in Exodum, q. 403; et Ambros.,

in Psal. 47, in fine; et Hieron., lib. 1 contra Jovinianum; latissime omnium Origen., hom. 2 in Exod., 22 in Num., et 1 Josue; et optime Theodoretus, in principio libri Josue. Denique Philo, lib. de Humanitate, et Josephus, lib. 5 Antiquit., cum sæpius Josue nominant, *Jesum* illum appellant. Et Euseb., lib. 4 de Demonst., in ultimis fere verbis, id confirmat, ipsius vocis interpretationem exacte explicans. Non est igitur hoc nomen in sono verborum proprium solius Christi Domini; neque hoc refert ad dignitatem vel excellentiam ejus, quæ magis ex impositione et ratione ejus, quam ex sono petenda est.

7. *Nomen Jesu cur Christo impositum.* — Tertio igitur loco observandæ sunt causæ ob quas Christo Domino hoc nomen impositum est, quas Patres citati late persequuntur, et ideo breviter illas indicabo. Prima est (quam hic tetigit D. Thomas in corp. art.), quia nomina propria imponuntur ex rerum seu personarum proprietatibus; est autem Christo maxime proprium esse Salvatore, non solum corporum, sed etiam animorum; nec tantum a temporalibus damnis, sed maxime ab æternis; nec solum auferendo summum peccati malum, sed conferendo etiam perfectam gratiæ sanitatem. Cum enim perfecta sanitas in proportione consistat, Christus veluti universis rebus debitam tribuens proportionem, Salvatoris nomen perfectissime adimplevit, *pacificans per sanguinem suum quæ in cælis, et quæ in terra sunt*, ad Colos. 1. Unde obiter intelligimus hujus nominis impositionem, aptissime infantis circumcisionem fuisse subsecutam. Non enim prius Salvatoris nomine insigniri voluit, quam sanguinem suum pro hominibus funderet; quia vero qualibet gutta illius sanguinis ad omnium hominum salutem sufficere poterat, ideo, oblato nostræ redemptionis pretiosissimo symbolo, Salvatoris nomen dignissime est meritis. Et hinc colligitur secunda ratio hujus impositionis, quia hoc nomen ad Christi Domini dignitatem et honorem maxime pertinet, non solum quia divinam ejus vim et efficaciam indicat, quæ ad salutem hominum perficiendam illi necessaria fuit; sed etiam quia suis operibus et victoriis illud promeruit. Est namque illud nomen unicuique gloriosius, quod non solum a natura seu origine manat; sed etiam propriis ac egregiis factis comparatum est. Unde Paulus, ad Phi-

¹ Vide Leonem Castrum, in 7 c. Isai.

lip. 2: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis; propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, etc.*

8. *In nomine Jesu quomodo reliqua Christi contineantur nomina.* — *Emmanuelis nomen Christo cur non inditum.* — Tertiam rationem insinuat D. Thomas hic ad primum, et eam late persequitur Bernard., ser. 2 de Circumcisione, videlicet, quia in hoc nomine omnia alia Christi nomina, tam propria quam metaphorica, comprehenduntur. Imprimis enim in hac voce divinitas Christi exprimitur, quia nullus alius, nisi verus Deus, nos salvare poterat, ut Patres citati docent, et explicando hoc nomen dixit Epiphani., hæres. 29. In quo illud specialiter perpendendum est quod Matt. c. 1, cum dixisset: *Et vocabis nomen ejus Jesum*, statim subdidit, hoc factum esse ut impleretur quod Isaias prædixerat: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Solent enim Patres interrogare, et late tractare quomodo, cum de Messia fuerit prædictum, vocandum esse Emmanuel, non illud, sed Jesu nomen acceperit. Et quamvis diversi diversa respondeant, ut videre licet in Chrysost., Theophyl., Euthym. ibi; Lactant., lib. 4, c. 22; Tertullian., l. 3 contra Marcionem, c. 8 et 9; August., serm. 8 de Nativitate; Matthæus tamen potius dixit per hujus nominis impositionem, prophetiam illam impletam esse; non enim erat sensus illius, Messiam nominandum esse hac materiali voce Emmanuel, sed rem illa voce significatam ei esse tribuendam; quia tunc vere ac singulari modo Deus nobiscum esse incepit, quando Verbum caro factum est. Quod mysterium apertissime nobis declarat nomen *Jesua*, quo non solum Verbi majestas, sed etiam humanitatis veritas indicatur, sine qua Salvatoris munus Deus exequi non posset. Significatur autem illa humanitas, tanquam principium et radix honorum omnium quæ sub nomine salutis comprehenduntur.

9. *Salvatoris nomen solatium ac spes hominum.* — Unde tanquam quarta ratio colligi potest, quæ ad nos homines pertinet. Voluit enim Deus hoc nomine miseros homines consolari, eorumque spem erigere. Prædixerat enim Deus, Isaiæ 62: *Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur*. Et quoniam hic Salvator futurus erat hominibus omnium

honorum fons et origo, in toto illo capite hæc describit Isaias, et tandem concludit: *Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ, dicite filie Sion: Ecce Salvator tuus venit*. Et aliis sæpe locis volens prædicto Christi adventu homines consolari, et ad fiduciam excitare, sub nomine Salvatoris illum proponit, ut potissimum videre licet c. 12: *Confiteor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi, conversus est furor tuus, et consolatus es me. Ecce Deus Salvator meus, fiducialiter agam, et non timebo, quia fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem; haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Unde etiam Angeli, prædicantes Christi Nativitatem, Luc. 4, *Salvatorem* statim nominant dicentes: *Quia natus est vobis hodie Salvator*. Propterea ergo *Jesu* nomen Christus elegit, ut vel ipso nomine audito hominum animi erigerentur; tum etiam ut benevolentiam erga homines commendaret. Cum enim posset ab aliis innumeris perfectionibus appellari, eam potissimum elegit, quæ summum ejus erga homines amorem indicaret. Denique, sicut inter omnia Dei attributa, misericordia est quæ potissimum prædicatur et extollitur, ita illud maxime nomen elegit, quod misericordiam commendaret, maxime cui potissimum convenit illud Canticor. 1: *Oleum effusum nomen tuum*, ut late et eleganter persequitur Bernard., serm. 15 in Cantica. Et ideo de hoc nomine dicitur Actor. 4, *non esse aliud sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri*.

ARTICULUS III.

Utrum Christus convenienter fuerit in templo oblatus.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod inconvenienter fuerit Christus in templo oblatus. Dicitur enim Exod. 13: Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israel. Sed Christus exivit de clauso Virginis utero, et ita matris vulvam non aperuit. Ergo Christus ex hac lege non debuit in templo offerri.*

2. *Præterea, illud, quod est semper præsens alicui, non potest ei presentari. Sed Christi humanitas semper fuit Deo maxime præsens, utpote semper ei conjuncta in unitate personæ. Ergo non oportuit quod coram Domino sistere-retur.*

3. *Præterea, Christus est hostia principalis, ad quam omnes hostiæ veteris legis referuntur,*

sicut figura ad veritatem. Sed hostiæ non debet esse alia hostia. Ergo non fuit conveniens ut pro Christo alia hostia offerretur.

4. Præterea, inter legales hostias præcipua fuit agnus, qui erat iuge sacrificium, ut habetur Num. 28; unde etiam Christus dicitur agnus, Joann. 1: Ecce Agnus Dei. Magis ergo fuit conveniens, quod pro Christo offerretur agnus quam par turturum, vel duo pulli columbarum.

Sed in contrarium est auctoritas Scripturæ, quæ hoc factum esse testatur, Luc. 2.

Respondeo dicendum, quod sicut dictum est¹, Christus voluit sub lege fieri, ut eos qui sub lege erant redimeret, et ut justificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. De prole autem nata duplex præceptum in lege traditur. Unum quidem generale, quoad omnes, ut, scilicet, completis diebus purificationis matris, offerretur sacrificium pro filio, sive pro filia, ut habetur Levit. 12. Et hoc quidem sacrificium erat, et ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta et nata, et etiam ad consecrationem quamdam ipsius, quia tunc primo præsentabatur in templo, et ideo aliquid offerebatur in holocaustum, et aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis, tam in hominibus quam in jumentis. Sibi enim Dominus deputaverat omne primogenitum filiorum in Israel, pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserrat primogenita Ægypti, ab homine usque ad pecus, primogenitis filiorum Israel reservatis. Et hoc mandatum ponitur Exod. 23, in quo etiam præfigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, ut dicitur Rom. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus erat quasi primogenitus, et voluit fieri sub lege, hæc duo Evangelista Lucas circa eum fuisse observata, ostendit; primo quidem id quod pertinet ad primogenitos, cum dicit: Tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. Secundo, illud quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit: Ut darent hostiam, secundum quod dictum erat in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Greg. Nyssen. dicit, illud legis præceptum in solo incarnato Deo singulariter et ab aliis differenter impleri videtur. Ipse namque solus

¹ Art. 4 hujus quæst., in corp., et ad 3.

ineffabiliter conceptus ac incomprehensibiliter editus, virginalem uterum aperuit, non antea connubio reseratum, servans et post partum inviolabiliter signaculum castitatis. Unde quod dicit, adaperiens vulvam, designat quod nihil antea inde intraverat, vel exiverat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de femineitate culpæ portavit. Singulariter etiam sanctus, quia terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus novitate non sensit.

Ad secundum dicendum, quod, sicut Filius Dei non propter seipsum factus est homo, et circumciscus in carne, sed ut nos per gratiam faceret deos, et ut spiritualiter circumcidamur, sic propter nos sistitur Domino, ut dicamus Deo præsentare nosmetipsos. Et hoc post circumcisionem ejus factum est, ut ostendat neminem, nisi circumciscum vitis, dignum esse divinis conspectibus.

Ad tertium dicendum, quod propter hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, ut figura veritati conjungeretur, et per veritatem figura approbaretur, contra illos qui Deum legis negant a Christo fuisse in Evangelio prædicatum. Non enim putandum est (ut Origen. dicit)¹, quod Filium suum bonus Deus sub lege fecerit, quam ipse non dederat.

Ad quartum dicendum, quod Levit. 12 præcipitur, ut qui possent, agnum pro filio aut filia, simul et turturem, sive columbam offerrent; qui vero non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo, qui cum deus esset, propter nos egenus factus est, ut illius inopia divites essemus, ut dicitur 2 ad Cor. 8. pro se pauperum hostiam voluit offerri; sicut et in ipsa nativitate pannis involvitur, et recubatur in præsepio. Nihilominus tamen hujusmodi aves figuræ congruunt; turtur enim quia est avis loquax, prædicationem et confessionem fidei significat; quia vero est animal castum, significat castitatem; quia vero est animal solitarium, significat contemplationem². Columba vero est animal mansuetum et simplex, mansuetudinem et simplicitatem significans. Est etiam animal gregale; unde significat vitam activam. Et ideo hujusmodi hostia figurabat perfectionem Christi et membrorum ejus. Utrumque etiam animal propter consuetudinem gemendi, præ-

¹ Homil. 14 in Luc., a medio illius, tom. 3.

² Glos. ord., super illa verba Luc. 2: Par turturum.

ARTICULUS IV.

Utrum mater Dei convenienter ad templum purganda accesserit.

COMMENTARIUS.

sentis Sanctorum luctus designat; sed turtur, quæ est solitaria, significat secretas orationum lacrymas. Columba vero, quæ est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiæ. Utrumque vero animal duplicatum offertur, ut sanctitas sit non solum in anima, sed etiam in corpore.

1. Duo præstat D. Thom. in corpore articuli. Primum enim declarat duo præcepta in veteri lege data, aliud generaliter ad omnes filios, aliud specialiter ad primogenitos pertinens, et utrumque ostendit in Christo fuisse servatum, ex Evangelio Lucæ. De qua re in sequenti disputatione fusius dicturi sumus. Secundo rationem reddit, ob quam hæc legalia præcepta in Christo servata sint; et nullam aliam reddit, nisi quia voluit fieri sub lege; subintelligit autem sub his brevibus verbis fere omnes rationes supra tractatas, art. 1; nam fere omnes hic accommodari possunt, ut idem D. Thom., articulo sequenti, significavit.

2. In solutione ad primum refert D. Thomas, ex Greg. Nyssen., expositionem illius præcepti de sanctificando primogenito, quod aperit vulvam matris, quod, videlicet, in Christum maxime conveniat; quam D. Thomas non rejicit, sed ex illa potius solvit argumentum. De hac tamen re quid sentiendum sit, diximus supra, cum de virginitate B. Mariæ ageremus, ubi alia etiam testimonia Ambrosii, Orig., et aliorum Patrum tractavimus, ac ostendimus hanc non esse litteralem expositionem, sed allegoricam, illamque locutionem, quod Christus aperuerit vulvam matris, quamvis, in sensu quo ab his Patribus asseritur, vera sit, quia ipse dedit matri suæ fecunditatem, quia tamen non est propria, sed metaphorica, non esse absque sufficienti declaratione usurpandam. Quocirca ad litteram intelligendo legis præceptum, concedi posset argumento, legem illam ad Christum non pertinuisse, ipsum tamen se illi voluntarie subdidisse. Præsertim quia licet revera illum non comprehenderet, tamen specie et existimatione hominum sub illa continebatur; et propterea cum nollet miraculum conceptionis suæ tunc omnibus manifestari, voluit omne offendiculum et scandalum occasionem auferre. Aliæ solutiones argumentorum doctrinam moralem continent observatione dignam.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter mater Dei purganda ad templum accesserit. Purgatio enim non videtur esse nisi ab immunditia, ut ex supra dictis patet¹. Ergo non debuit ut purganda ad templum accedere.

2. Præterea, Lev. 12 dicitur: Mulier, quæ suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus; et ideo ei præcipitur quod non ingrediatur Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis ejus. Sed B. Virgo peperit masculum sine virili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

3. Præterea, purgatio ab immunditia non fit nisi per gratiam. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebant; sed ipsa potius secum gratiæ auctorem habebat. Non ergo conveniens fuit ut ad templum purganda veniret.

Sed contra est auctoritas Scripturæ, qua dicitur Lucæ 2, quod impleti sunt dies purificationis Mariæ secundum legem Moysi.

Respondeo dicendum, quod, sicut plenitudo gratiæ a Christo derivatur in matrem, ita decuit ut mater humilitati filii conformaretur; humilibus enim Deus dat gratiam, ut dicitur Jacobi 4. Et ideo, sicut Christus, licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circumcisionem et alia legis onera subire, ad demonstrandum humilitatis et obedientiæ exemplum, et ut approbaret legem, et calumniæ occasionem Judæis tolleret, propter easdem rationes voluit et matrem suam implere legis observantias, quibus tamen non erat obnoxia.

Ad primum ergo dicendum, quod, licet B. Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purificationis observantiam implere, non propter indigentiam, sed propter legis præceptum. Et ideo signanter Evangelista dicit, quod impleti sunt dies purificationis ejus secundum legem; ipsa enim secundum se purificationem non indigebat.

Ad secundum dicendum, quod signanter Moyses videtur fuisse locutus ad excipiendum ab immunditia matrem Dei, quæ non peperit suscepto semine. Et ideo patet quod non obligabatur ad impletionem illius præcepti, sed

¹ Art. præc., ad 1.

voluntarie purgationis observantiam adimplevit, ut dictum est¹.

Ad tertium dicendum, quod legalia sacramenta non purgabant ab immunditia culpæ, quod fit per gratiam, sed hanc purgationem præfigurabant. Purgabant autem purgatione quadam carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam; sicut in secunda parte dictum est². Neutram tamen immunditiam B. Virgo contraxerat, et ideo non indigebat purgari.

COMMENTARIUS.

1. Affirmat D. Thom. convenientissime id fecisse B. Virginem, non quod lege teneretur, sed ut filio in humilitate conformaretur. Ubi duo breviter observanda sunt: primo, cum D. Thomas dicit B. Virginem non fuisse obnoxiam legis observantiis, non esse intelligendum absolute et in universum; nulla est enim ratio ob quam dicamus B. Virginem omnino fuisse liberam, et exemptam ab omni legis obligatione, etiam post filii conceptionem et partum, quia nec ex dignitate matris Dei hoc necessario sequebatur, nec ad dignitatem Virginis pertinebat, nec specialem aliquam decentiam vel convenientiam habebat, præsertim cum lex illa esset divina, et omnibus generaliter esset proposita. Sensus ergo D. Thomæ est, decuisse B. Virginem implere legis observantias, etiam illas quibus revera non erat obnoxia, ut in hac cæremonia specialiter accidit, propter singularem rationem quam in solutione ad secundum explicat, scilicet, quia in ipsis verbis legis B. Virgo fuerat exempta; quam rationem statim fusius explicaturi sumus.

2. Secundo, observandum est, quamvis D. Thomas prius solum dixerit, propter humilitatem debuisset Virginem legem purificationis servare, postea vero tacite tres alias causas insinuare, scilicet, ut obedientiæ exemplum præberet, ut approbaret legem, et ut calumniæ occasionem tolleret; quæ omnes facile possunt ad unam humilitatem revocari; nam qui vere est humilis, et perfecte obedit legi, et optime de illa sentit, ac sentire se ostendit, et potius vult existimari abjectus et impurus, quam scandalum fratribus, aut offensionis occasionem tribuere.

¹ In corp. art.

² 1. 2, q. 101, a. 5, ad 5, 6, 7.

DISPUTATIO XVI,

In duas sectiones distributa.

DE CHRISTI PRÆSENTATIONE, ET VIRGINIS PURIFICATIONE.

Supponenda imprimis est fides historiæ, ex Luc. 2 cap. ubi sic habetur: *Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, etc.* Ex quibus verbis, adjunctis legibus Exod. 13, et Levit. 12, constat hoc factum esse quadragesimo die a nativitate Domini, ut ecclesiastica etiam traditio habet. Usque ad illum ergo diem permansit B. Virgo in Bethlehem; quid autem eo tempore, præsertim post adventum Magorum, factum fuerit, scriptum non est; sed uniuscujusque considerationi contemplationique relinquitur. Igitur, prætermissis illo tempore, ad declarandum mysterium præsentationis et purificationis accedimus.

SECTIO I.

Utrum debuerit B. Virgo Christum in templo præsentare ac redimere, et pro eo sacrificium offerre.

1. Principio præ oculis habenda sunt verba duarum legum, quæ ad mysterium præsens spectant. Prior est de primogenitis, Exod. 13: *Sacrifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israel; et infra: Cumque introduxerit te Dominus in terram Chanaanæ, sicut juravit tibi, et patribus tuis, et dederit tibi eam, separabis omne quod aperit vulvam Domino; et infra: Omne primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes.* Illud autem pretium quantum futurum esset explicatur Num. 18, illis verbis: *Redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque pondere sanctuarii.* Posterior, quæ ad omnes filios pertinebat, Lev. 12: *Mulier, si suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ, et die octavo circumcidetur infantulus; ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ; et infra: Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbæ, sive turturem pro peccato; et infra: Quod si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum,*

tum, et alterum pro peccato, orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

2. Circa has igitur leges, primo omnium observandum est, in prima earum designari quidem locum, scilicet templum, quod solum erat oblationi sacræ accommodatum, non vero præfigi certum diem quo illa oblatio primogeniti facienda erat. Verisimile tamen est solitam fuisse fieri eam oblationem eodem die quo mater purificanda templum adibat, quia neque ante illum poterat commode filius offerri, cum mater non posset templum adire, nec erat ulla ratio cur amplius differretur, cum opportune posset utraque lex eadem opera impleri. E contrario vero in altera lege definitur tempus ac dies quo illud sacrificium offerendum erat; non tamen in ea præscribitur ut filius in templum et ad locum sacrificii adduceretur, vel Deo et sacerdoti præsentaretur. Unde, quando filius non erat primogenitus, non erat necessarium ex vi alicujus legis, ut in templo præsentaretur; cum vero erat primogenitus, quia ratione prioris legis offerendus erat in templo, simul et præsentabatur, et sacrificium offerebatur. Quapropter, cum Lucas dicit: *Postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini,* in priori parte facit mentionem secundæ legis, in posteriori vero primæ, et postea ad secundam legem regreditur, cum inquit: *Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini.* Itaque ex concursu (ut ita dicam) seu conjunctione legum evenit ut hæc omnia eodem loco et tempore peragerentur.

3. *Christum in templo præsentari et offerri convenientissimum.* — Secundo observandum est, certum esse priorem legem latam esse ratione filii, non vero ratione matris. Nam, licet non obligaret filium, sed parentes ad filium ipsum offerendum, tamen per se præcipiebatur oblatio et sanctificatio filii non propter sanctificationem seu purificationem matris, sed per se in memoriam accepti beneficii, quando Deus primogenitos Ægypti interfecit, ut in manu forti populum suum ex Ægypto educret. Dicebatur autem tunc sanctificari primogenitus, non quia ab aliqua immunditia etiam legali purificaretur, sed quia speciali ritu Deo consecratur, et a rebus profanis separatur. Ex qua explicatione satis perspicuum est, nulla ratione fuisse indecens aut incongruum, Christum in templo præsentari et

offerri, et multis titulis ac rationibus fuisse convenientissimum. Primo enim hic applicari possunt rationes omnes quæ supra de circumcissione factæ sunt, quæ in præsentii mysterio quodammodo magis urgent, quia in eo nulla est umbra vel significatio peccati; sed potius ex illo intelligitur Christum esse verum hominem ex muliere procreatum ac vere sanctum, quia statim ab initio Domino fuit consecratus et oblatum, quod in hoc mysterio specialiter significatum esse inquit Ambrosius, in Luc., in hunc modum: *Verbis legis promittebatur Virginis partus, et vere sanctus, quia immaculatus.* Quæ verba, et alia quæ ibi subjicit, tractavi supra, disputatione de Virginitate. Deinde fuit hoc specialiter expediens, tum ut Christus omnibus modis sese pro nobis in sacrificium offerret; tum etiam ut non solum nos redimeret, sed etiam pro nobis redimeretur; primogenitus enim in templo oblatum non ibi manebat, sed pretio redimebatur, ut eodem c. 13 dicitur; illud autem pretium erant quinque sicli, Numerorum 18. Tum etiam ut statim ab infantia templum illud honoraret, et impleteret prophetiam Aggæi 2: *Venit desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum; magna erit gloria domus istius novissimæ, plusquam primæ; et illud Malach. 3: Et statim veniet ad templum sanctum suum Dominator quem vos queritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis.*

4. *Dubium primum.* — Difficultas vero est, an hæc oblatio Christi in templo etiam secundum legem Moysi facienda fuerit. Ubi non est dubium an hæc lex Christum obligaverit. Diximus enim supra, eo quod esset Deus, et absque virili semine de Spiritu Sancto conceptus, exemptum fuisse a totius legis Mosaicæ obligatione. Solum igitur potest dubitari an verba illius legis, juxta formam præcipiendi, quam præ se ferunt, in Christum conveniant, quamquam eum propter alias causas non obligent. Et ratio dubii oritur ex illo verbo: *Quod aperit vulvam in filiis Israel.* Videtur enim Christus Dominus non aperuisse vulvam matris, cum natus sit integra manente ejus virginitate, et ideo ex hoc capite verba legis nullo modo videntur posse Christo adaptari. In contrarium vero est, quia Lucas dixit: *Tulerunt eum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini, quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Dominus vocabitur.* Indicat ergo Christum fuisse ex primogenitis, qui aperiunt vulvam matris; quin